

ГУМЕННА Лідія, науковий співробітник
відділу наукового інформаційно-
аналітичного супроводу освіти, Державна
науково-педагогічна бібліотека України
ім. В. О. Сухомлинського (м. Київ)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК НОСІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ СМИСЛІВ: УКРАЇНОЗНАВЧИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО МЕДІАДИСКУРСУ

У сучасному соціокультурному просторі українська мова постає не лише засобом комунікації, а й фундаментальним чинником збереження історичної пам'яті, культурної тяглості та національної ідентичності. Умови війни, глобалізаційних процесів і цифрової трансформації суспільства істотно посилюють роль мовного чинника як символу цивілізаційного вибору та культурного самовизначення українців.

Національна пам'ять акумулюється в мовних структурах через історичні наративи, фольклорні традиції, культурні символи, концепти та семантичні поля, що формують світоглядні орієнтири суспільства. Українська мова зберігає архетипні смисли, відображає колективний досвід поколінь та забезпечує передачу культурного коду від минулого до сучасності. Саме через мовні одиниці актуалізуються такі базові концепти, як *воля*, *гідність*, *земля*, *родина*, *віра*, які визначають духовну основу української цивілізаційної традиції.

У контексті соціокультурних трансформацій особливої ваги набуває функціонування української мови в медіапросторі. Сучасний медіадискурс являється динамічним середовищем продукування, трансляції та переосмислення культурних смислів. Масмедіа, соціальні мережі, цифрові платформи формують нові комунікативні практики, у яких мова стає інструментом конструювання колективної ідентичності та мобілізації суспільства. У цьому контексті показовою є діяльність відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, який забезпечує

інформаційно-комунікаційну підтримку освітньої галузі шляхом підготовки аналітичних матеріалів, електронних ресурсів та організації наукових заходів у цифровому форматі.

Відділ систематично формує інформаційно-аналітичні огляди, тематичні дайджести, бібліографічні покажчики й електронні довідкові матеріали, що висвітлюють актуальні процеси розвитку освіти та педагогічної науки. Поширення цих матеріалів через вебпортал бібліотеки, електронні розсилки та соціальні мережі сприяє утвердженню україномовного професійного дискурсу й створює відкритий простір наукової комунікації.

Важливою складовою діяльності відділу є організація науково-комунікативних подій, присвячених постатям української педагогіки та культури. Зокрема, на червень 2026 року анонсовано проведення науково-практичного онлайн-заходу, присвяченого педагогу, громадській діячці та письменниці Софії Русовій. Запланована подія має на меті актуалізувати педагогічну спадщину Русової в контексті сучасних соціокультурних трансформацій, зосереджуючи увагу на її ідеях національного виховання, ролі рідної мови у формуванні особистості та значенні гуманістичних цінностей у розвитку освіти.

Передбачається представлення електронних бібліографічних ресурсів, цифрових колекцій, архівних матеріалів і тематичних віртуальних виставок, що висвітлюють наукову та громадську діяльність дослідниці. Онлайн-трансляція, поширення анонсів та інформаційних матеріалів у соціальних мережах, а також подальше розміщення відеоматеріалів і аналітичних оглядів на вебресурсах бібліотеки сприятимуть розширенню аудиторії заходу та популяризації україномовного педагогічного дискурсу.

Завдяки таким ініціативам формується сучасний комунікативний простір, у якому історико-педагогічна спадщина інтегрується в цифрову культуру, актуалізуються національні культурні смисли та зміцнюється мовна ідентичність освітянської спільноти. Діяльність відділу демонструє,

що інституційні медіапрактики здатні поєднувати наукову традицію з новітніми формами комунікації, підтримуючи культурну спадкоємність і розвиток українського освітнього дискурсу.

Особливістю сучасного медіадискурсу є поєднання традиційних культурних кодів із новими формами цифрової комунікації. Меметичні тексти, хештеги, візуально-вербальні гібриди, короткі відеоформати сприяють швидкому поширенню мовно-культурних символів та формують нові моделі колективної пам'яті. У таких умовах українська мова виконує інтегративну функцію, об'єднуючи різні соціальні групи навколо спільних ціннісних орієнтирів.

Важливим аспектом є також українознавчий вимір сучасного медіадискурсу, який проявляється у популяризації історії, культури, традицій, національної символіки та мовної спадщини. Освітні платформи, культурні проєкти, документальні медіапродукти та просвітницькі ініціативи сприяють формуванню цілісного уявлення про українську цивілізаційну спадщину та зміцненню культурної суб'єктності нації.

Водночас медіапростір являється простором мовних інновацій. Спостерігається активне творення неологізмів, переосмислення значень, поява нових символічних назв, що відображають сучасні історичні реалії. Такі процеси засвідчують життєздатність української мови та її здатність адекватно реагувати на виклики часу.

Отже, українська мова в сучасному медіадискурсі функціонує як потужний носій національної пам'яті та цивілізаційних смислів, забезпечуючи культурну спадкоємність і водночас формуючи нові комунікативні коди. Її роль виходить за межі лінгвістичної площини, набуваючи значення стратегічного чинника культурної стійкості, соціальної консолідації та європейської ідентифікації українського суспільства.